

bevezetőt is, amelyben Kniezsa tevékenységét foglalta össze. A kötet megjelenését Kiss Lajos már nem érte meg. Kniezsa őt szeretete volna utódjának a budapesti szláv tanteremben, ez nem sikerült, de Kiss Lajos életműve valamilyen formában csakugyan Kniezsa nyomán bontakozott ki, az ő ösztönzéseit

vitte tovább. A kötet így voltaképpen a magyar nyelvészet, ezen belül a szlavisztika történetének egyik fontos forrása. (*Kniezsa István: Helynév- és családnév-vizsgálatok. Kisebbségkutatás Könyvek. Lucidus Kiadó, Budapest, 2003. 349 p.*)

(-r. -l.)

Gergely Jenő: *A Mindszenty-per*

A 20. századi magyar történelem kitűnő ismerője egy „klasszikus” – ahogy ő nevezi – koncepció per anyagáról ad áttekintést. Nem Mindszenty életrajza ez, csak magának a pernek, előzményeinek a felvázolása és utána a legfontosabb dokumentumok, a per jegyzőkönyve, az ítéletek stb. közlése. Gergely részletesen mutatja be a per előkészítését, lefolytatását, az állandó kitekintést a per nemzetközi (persze nyugati) hatására. A bevezetőben Gergely rámutat arra, hogy Mindszenty ellen csak közéleti szerepe, politikai igényei, távolabbi politikai elképzelései együttesen képezték a vád tárgyát. Előzetesen húsz főt tartóztattak le, papokat és vilá-

giakat vegyesen, kínozták is őket. Az 1949. február 3-8-án zajló perrel a legtöbbet a kötet jóformán felét kitevő vádiratból és a per jegyzőkönyvéből lehet tudni. Akkorra a vádlottak már megtörték.

A per szinte előképe volt a nem sokkal később sorakerülő Rajk-pernek. A későbbiekben a rendszer már nem rendezett ilyen kirakatpereket, mert ezek befelé nem érték el céljukat, az elrejtést, kifelé viszont csak rontották a rendszer imázsát. Egyszerűbb volt a további perek titkos eljárásban lefolytatni.

Gergely könyve rövid és tanulságos képet ad a koncepció perek lényegéről. Mementóként sem haszontalan a kötet. (*Gergely Jenő: A Mindszenty-per. Híres politikai perek, Kossuth Kiadó, Bp., 2001, 201 p.*)

(-r. -l.)

Botlik József: *Gát*

A magyar állam millenniumára *Száz magyar falu* címmel elindult egy sorozat. Ennek egyik kötetét mutatjuk be mintegy a többi száz helyett is, azokhoz hasonló a felépítése.

A szerző rövid természetföldrajzi bevezetést ad a szinte a vízzel szimbiózisban élő, írott forrásokban először 1374-ben megjelenő faluról, történetéről, a 19-20. századi fejleményekkel az előtérben. A nevezetes munkácsi uradalom is birtokos volt a faluban. A köztörténet mellett szerző az egyháztörténetet, az iskolák fejlődését, a művelődési viszonyokat (e vonatkozásban a szovjet korszakot is, a maga kultúrbrigádjaival) mutatja be, képet ad a társadalmi struktúráról; még névsort is közöl arról az ötvenegy magyarról, akiket 1944 no-

vemberében hurcoltak el. Néprajzi fejezetekkel is találkozunk. A könyvet számos fénykép illusztrálja. Az átlagolvasót csak zavaró lábjegyzetek helyett hátul található egy tízlapos jegyzék a felhasznált forrásokról.

Nagyon jó gondolat, hogy a Kárpátalján lévő, egykor Bereg megyei falu történetéről orosz, angol és német nyelvű összefoglaló is készült. A kötetet a kárpátaljai jeles magyar történész, Soós Kálmán szerkesztette, a sorozathoz Kosáry Domokos akadémikus írt előszót. Ha nem is jut el minden kötet mindenkhez, a sorozat a megfelelő területek egészséges lokálpatriotizmusát és – kisebbségek esetében – a nemzeti öntudat megőrzését is szolgálja. (*Botlik József: Gát. Száz magyar falu könyvesháza Kht., Bp., 2001, 233 p.*)

(-r. -l.)